

”Jag låtsas som ingenting – men egentligen känns allt för bedrövligt”

Slutarbete om min och andras dyslexi – Johanna Gustafsson SP3a

Innehållsförteckning

"Att läsa en mening är för mig som att försöka orientera med hjälp av en karta med stora hål eller kaffebläckor vid alla de viktigaste platserna. Man hamnar ständigt i återvändsgränder eller på fel sida om stan"

Paul Orfalea, Amerikans entreprenör

1	Inledning, syfte och mål	sid 3
2	Källor och fakta	sid 3
3	Bakgrund och definition	sid 4
4	Orsaker och samband	sid 6
5	Metoder	sid 8
6	Rydaholmsmetoden	sid 11
7	Starka och svaga sidor hos dyslektiker	sid 13
8	Saker som dyslektiker behöver	sid 15
9	Ha en målbild och var inte rädd för ditt handikapp	sid 17
10	Olika personer som diskuterar kring dyx och dyxare	sid 19
11	Egna tankar och sammanfattning	sid 20
12	Till sist	sid 23
	Efterord av Niklas Hyland om Johanna Gustafsson	sid 24
	Bilaga 1. Intervju med Niklas Hyland	
	Bilaga 2. Till dig som har dyslexi från Mats Myrberg	
	Bilaga 3. Webblänk – min egen dyx låt + text	
	Bilaga 4. Dyslektiker tänker mer logiskt	

Inledning, syfte och mål

*Varje gång en dyslektiker tar upp en bok kan det kännas som första gången”
Ann Lagerström, författare till ”Knäck koden”*

Jag Johanna Gustafsson har valt att skriva om ämnet dyslexi. Detta av flera anledningar men framför allt för att jag själv är drabbad och tycker det är viktigt att fler får insikt om hur det är att vara dyslektiker. Med andra ord kommer jag i detta arbete spegla min egen problematik till stor del, men också andras i liknande situation.

Syftet med arbetet är att ge andra människor förståelse om hur det är att leva med dyslexi och visa på hur mycket fel det görs från skolans sida, gällande behandlingen av personer med detta handikapp.

Personligen gömde jag mitt problem, först för mig själv och sedan för andra, men det tråkiga är att ingen såg hur min situation i skolan bara blev värre och värre. Därför vill jag i detta arbete också berätta hur viktigt det är att inte försöka gömma undan ett handikapp.

Upplägget är enkelt jag kommer varva mina egna erfarenheter med fakta av olika slag.

Målet är att lärare på skolan, föräldrar och andra elever med dyslexi ska få det lite lättare, efter att ha läst det jag kommer berätta här.

Jag vill sprida min kunskap vidare.

Källor och fakta

*”En glad nyhet. Det som är bra för elever med dyslexi är bra för alla barn”
Martin Ingvar professor och hjärnforskare*

Jag har sökt fakta genom att gå igenom den senaste litteraturen i ämnet och bland annat kommer jag referera till Juha Kere och David Finners bok ”Dyslexi”, Martin Ingvars ”X – en liten bok om dyslexi”, Niklas Hylands antologi ”Mina bästa sidor är ordblinda” och Anna Lagerströms bok ”Knäck koden”. En annan koppling jag kommer göra är till Zlatan Ibrahimovic bok ”Jag är Zlatan” som beskriver utanförskap och revansch på ett sätt jag mycket väl känner igen mig i.

Dessutom har jag tittat på flera dokumentärer och filmklipp om dyslexi, och jag har intervjuat filmmakaren till teveserien "Dysleksi – Blind, blåst och bortgjord" Niklas Hyland som själv är dyslektiker. I detta arbete kommer jag också hänvisa till dessa filmer och klipp.

Information kommer också från Dyslexiförbundet FMLS.

Då jag har problem med stavning och meningsbyggnaden så har jag till viss del fått hjälp i detta arbete med de här för mig mycket hämmande detaljerna. Men all fakta och all slutledning är helt min egen.

Dyslexi är ett väldigt dumt ord för oss som har svårt att stava, så i detta arbete kommer jag fortsättningsvis enbart kalla problemet **dyx**. Ett ord som många av oss dyslektiker tycker är mycket mer passande.

En sak till - jag kommer inte arbeta med den typen av fotnotter som vi fått lära oss. Utan jag kommer använda mig av Harvardsystemet. Så istället kommer jag klippa in de citat som är relevanta för arbetet direkt i texten samt hänvisa till bilagor och böcker omedelbart i texten. Detta för att det inte ska bli så rörigt. Dåligt arbetsminne är något som återkommer i alla böcker jag läst om dyx och för mig rör fotnotterna som vi lärt oss till det hela.

Bakgrund och definition

"Äntligen fick jag svar. Jag är inte dum i huvudet utan har bara svårt för vissa saker" - Erik Winqvist ur "Mina bästa sidor är ordblinda".

Jag själv undrade länge varför jag inte förstod text lika bra som andra. I åttan blev jag utredd och fick diagnosen dyx (dyslexi). Jag tycker det var skönt att få en förklaring men det blev också ett nytt sätt att inte lära mig språket ordentligt. Med hjälp av diagnosen kunde jag ju skylla på den, istället för att försöka lära mig det jag borde. För lärarna blev det ju också ett lätt sätt att komma undan då man kan vara "lite snällare mot dyslektiker". Egentligen har ju vi med dyx inte några problem att lära oss saker, utan bara svårt att lära när vi ska läsa in texter. Skolan borde erbjuda många fler alternativa inlärningssätt, tycker jag. Samtidigt är det ju inte så konstigt att man vill använda böcker då det både är billigt och funkar på de flesta elever. Kriminologprofessorn Jerzy Zarnecky som intervjuades i teveserien "Dyselecks – blind, blåst och bortgjord" säger att på universitetet brukar dyslektikerna klara sig mycket bra, men ändå krävs det samma insats av de med dyx som av alla andra. Han förklarar det med att en med dyx, "lär sig mycket bättre, det man lär sig".

Ordet dyslexi kommer ursprungligen från grekiskans dyslexia. Det är bildat av grekiska "dys" som betyder svårt och "lexis" som betyder tal eller ord.

För så man ordblindhet, och ska man göra det krångligt säger man "specifika läs- och skrivsvårigheter".

Niklas Hyland som intervjuas i detta arbete (se bilaga 1.) förklarar det på följande sätt: "När man ser ett ord och det ska in genom huvudet och ut ur munnen, är det som att det hackar och hackar sig och tar längre tid än för andra. Eller när man hör ett ord och ska göra om det till skriven text, då blir det ungefär som att inte kunna sjunga rent (fast i stavning) – helt enkelt falskt fast man egentligen kan låten man vill tralla.

Lägg där till variabeln att allt med bokstäver blir sämre än vad som förväntas av dig. Det vill säga du skriver och läser sämre än vad du egentligen borde göra utefter dina övriga kommunikativa förmågor".

Som forskarna förklarar så lär man sig prata genom att vara med andra som pratar. Skriftspråket är mer komplicerat. Om läsning ska funka måste det ske automatiskt. Är det för mycket som krånglar då så blir det stakigt. Därför är det viktigt att man upptäcker barn med dyx tidigt, så dom får den träning som behövs. 4 av 5 går att hjälpa med rätt träning i tidig ålder. Hade jag blivit upptäckt tidigt hade jag troligen sluppit detta problem som det innebär att läsa långsamt och stava taskigt. Under de åren jag gått i skolan har faktiskt bara några få brytt sig på riktigt om mina problem.

Jag har också förstått att arbetsminnet är viktigt för oss med dyx. Arbetsminnet sitter i samma del av hjärnan som fonologin. Har man problem med bokstäverna tar det mycket plats och arbetsminnet får mindre plats. Därför är arbetsminnesträning en viktig del i att träna bort dyxen.

En sak till - jag har blivit expert på att dölja det, ibland genom att spela pajas och ibland genom att hålla mig undan.

Du känner igen en person med dyx på följande sätt:

- Läser långsamt och hackigt
- Läser fort och gissar
- Utelämnar eller läser fel på små ord eller ändelser
- Kastar om bokstäverna (Bar blir bra)
- Upprepar tidigare ljud i samma ord (firade blir firaride)
- Kastar om konsonanter
- Spegelvänder
- Skriver otydligt

Orsaker och samband

"MVG" till alla skolor som lär alla läsa och skriva" Ur "Knäck koden" av Ann Lagerström

Det finns undersökningar som visar att mellan 20 – 25 % av befolkningen har svårt med innehållet i en vanlig dagstidning. Svårigheterna har många olika orsaker bland annat funktionsnedsättningar och lågbegåvning. Skolverket konstaterar i en utredning att mellan 6 – 8 % i grundskolan har stora läs- och skrivsvårigheter. Testen visade också att 4 – 5 % av dessa här eleverna har dyx. Med andra ord är det inte alla som har läs- och skrivproblem som har dyx.

Det som är så tråkigt är att bli hopblandad med och hopbuntad med alla andra som har svårt att läsa och skriva. Ingen vill bli betraktad dum eller sedd som en med koncentrationsproblem.

Sen tycker jag det är konstigt att det är okey att säga att man ser dåligt när man inte kan läsa vad det står på en skylt, men har man dyx då är det pinsamt att inte kunna se vad som står.

Läs- och skrivsvårigheter kan också bero på kulturell och språkliga skäl eller bristande kunskaper i svenska språket. Att byta lärare i skolan varje termin eller få många vikarier på grund av olika anledningar kan också påverka.

I det här arbetet har jag intervjuat Niklas Hyland. Han är Tv-producent och har dyx precis som jag. Han säger att när han gick i skolan på 1970-talet så konstaterade han och hans mamma själva ganska så snabbt att han hade dyx. Men lärarna mötte honom med en slapp attityd och tog inte problemet på allvar. Det där mognar bort när du blir äldre. Niklas tror att om de hade tagit hans problem på allvar och velat jobba med honom och hans dyx så hade han inte haft det hälften så jobbigt under sin skoltid. Självt tycker jag alltid att en skola ska gå in med attityden att är det något som är fel, så ska vi jobba med problemet.

Idag är det kanske fler som känner till problemet med dyx, men egentligen tror jag inte att det har hänt så mycket för eleverna med dyx. Lärarna har ju 25 elever till att ta rätt på och väldigt många skolor saknar specialpedagoger. Och huvudproblemet för barn med dyx är att vi ska lära oss nästan allt genom att läsa oss till det.

Orsaker till min dyx, är svår att svara på, men läser man genforskaren Juha Keres bok så är han övertygad att det sitter i generna.

Vi föds helt enkelt med bättre eller sämre förutsättningar att bilda ljud av bokstavskombinationer.

Han menar också på att vi har gener som motiverar oss på olika sätt och att om man är tillräckligt motiverad så är det lättare att lära sig läsa.

Att jag fortfarande har stora problem är troligen därför att jag som liten inte var så intresserad att läsa böcker och sitta inne i en skolsal. Böckerna fångade inte mitt intresse och ingen tvingade mig att träna läsning. Jag var mer en sporttjej som gillade att vara ute på rasten, spela fotboll och innebandy. I klassrummet var jag däremot mycket blyg och höll mig undan. Jag klarade mig bra med på andra talanger enda till typ 8:e klass. Då det inte längre gick att komma undan.

En annan förklaringsmodell kommer från hjärnforskaren Martin Ingvar. I hans bok "X – En liten bok om dyslexi" skriver han så här om orsaken: "Alla har inte autopilot" – "för de flesta går teckentydning automatiskt, men alla har inte samma medfödda förmåga att lära sig läsa och skriva". "Skriftspråket är en mycket färsk uppfinning. Egentligen har den bara några 1000 år på nacken och började spridas först med det tryckta ordet (slutet 1400-talet). Dyslexi uppstod först när det skrivna språket växte fram".

Frågan vad dyslexi är dyker upp i all min litteratur i ämnet såklart. En förklaring jag gillar är från boken "Knäck koden" av Ann Lagerström: "För 93 procent av Sveriges befolkning är det normalt att ha lätt för att läsa och skriva. För 7 % av befolkningen är det normalt att ha svårt för att läsa och skriva".

I min intervju berättar Niklas Hyland att det var väldigt jobbigt att läsa och skriva för honom långt upp i åren. Speciellt att läsa högt, för han visste att han inte var bra på det, men också hans handstil som var urtaskig skapade problem. Niklas hade alla tecken på dyslexi med hackigt och långsamt läsning, dålig stavning där han kastade om bokstäverna. Värst var ändå hans dåliga handstil. Inte på grund av motoriken som många tror utan för att den med dyx har svårt med automatiseringsförmågan. "Vanliga" människor skriver en bokstav automatiskt, medan den med dyx istället måste checka av det som skrivs hela tiden. Signalen går mellan handen och hjärnan 100 tals gånger och det blir hackigt, som Martin Ingvar skriver i sin bok. Det är därför det är så skönt att skriva på datorn för oss med dyx, då blir det ju bara en signal för varje bokstav.

Det finns olika typer av dyx, bland annat auditiv och visuell dyx. Auditiv dyslexi är att man har svårigheter att skilja på ljudmässigt lika bokstäver såsom t.ex. b-p, d-t, k-g och man kan ha ett litet ordförråd. Visuell dyslexi är att man har svårt att läsa hela ord, att se det skrivna ordet.

Man lägger till eller tar bort ändelser, har en långsam läsning och det kan hända att man tappar raden man läser. Om jag tittar på auditiv och visuell dyx och jämför det med mig själv så kan jag känna att jag har en form av dyx som speglar både typerna.

I och med att man har dessa svårigheter som jag nämner ovan, så kan det leda till andra problem. När avkodningen av en text fungerar dåligt blir konsekvenserna att läsförståelsen blir sämre. Om läsningen är långsam och hackig och sker med stor ansträngning så blir det lätt att energin tar slut. Energin går åt att läsa rätt och då blir det lätt att man tappar förståelsen av det man har läst.

När lästempot går ner och blir långsamt så är det lätt att man glömmer vad det stod i början av meningen innan man kommer till slutet. Detta berättar bland annat Mats Myrberg i TV-serien "Dysleksi – blind, blåst och bortgjord".

Det förklarar också varför man behöver få upp lästempot och motivationen. I Martin Ingvars bok, ger han exempel på metoder som både tränar fonologi och snabbhet som är motiverande. Bornholmsmetoden är en metod han skriver om, men han förespråkar framförallt Rydaholmsmetoden, som jag själv har börjat träna med. Mer om detta under metoder.

Metoder

"Jag blev klassens clown och skämtade bort det" Hiphop-artisten Petter om sin dyx i boken "Mina bästa sidor är ordblinda".

Detta är något jag mycket väl känner igen mig i, men jag hade inget annat att hålla mig i – och ingen metod för att bli bättre.

Det finns såklart många metoder man kan träna upp sin läsning med. Tyvärr finns det också många humbugar som vill tjäna pengar på vårt handikapp. Niklas Hyland testade i TV-serien "Dysleksi – blind, blåst och bortgjord" allt ifrån Homeopati som är sockerpiller varianten till tankefältsterapi där man med hjälp av framkallad ångest och små rytmiska slag ska slå bort problemet ur kroppen.

Men dyx går inte över och går inte att bota. Däremot kan man läsa och skriva bättre med träning. Hjärnforskaren och professorn Martin Ingvar förespråkar i sin bok "X – en liten bok om dyslexi" Rydaholmsmetoden som jag beskriver här nedanför, men Niklas Hyland, Jerzy Zarnecky och flera andra med dyx, pratar hela tiden om att bästa metoden är följande:

BÄSTA METODEN (enligt Niklas Hyland)

Läsa, läsa, läsa,
skriva, skriva, skriva,
nöta, nöta, nöta och
GE ALDRIG UPP!

Det är så viktigt att upptäcka om det är något som inte funkar i skolan men man måste också tänka på hur varje barn lär sig på bäst. Ska träning fungera på sättet ovan måste man lägga in två delar till säger Specialpedagog och professorn Mats Myrberg i boken "Knäck Koden" av Ann Lagerström. Motivation och självförtroende. "Träning, motivation och självförtroende är den gyllene lösningen". "Är man motiverad och tycker något är intressant, så lär man sig så ohyggligt mycket snabbare". Niklas Hyland säger "Jag tror att detta är ett av de största problem lärarna står inför, med alla elever och för att motivera den som har det svårt med läs- och skrivning i skolan krävs det ännu mycket mer.

Sen självförtroendet, utan självförtroende går ju inget. Mats Myrberg säger: "Alla ska ha rätt att vara stolta över sig själva". Att också få möjlighet att visa upp sina starka sidor i skolan är viktigt. Mats Myrberg har gjort en mall till oss med dyx där vi kan rada upp våra starka sidor, se bilaga 2, eller sidan 99 i boken "Knäck koden". Ett annat citat jag gillar från boken är "Inte så att alla ska bli bäst på att läsa och skriva, kanske inte ens lika bra som sina klasskamrater, men tillräckligt bra för ett gott liv. Alla kan inte bli Zlatan, men alla kan lära sig spela fotboll". Och just Zlatan är intressant och kan lära oss mycket om hur man bygger upp en motivation. I hans bok säger han t ex "Det är ok att inte vara som alla andra. Fortsätt tro på er själva, det löste sig för mig trots allt".

Detta står i Zlatans bok och när jag läser det kan jag koppla det till dyxen. För när man har dyx så blir det lätt att självförtroendet och motivationen sjunker. Men om man får visa andra vad man är bra på och inte håller det inom sig så känns det som man får en form av bekräftelse på att man är duktig och då höjs självförtroendet och motivationen igen.

Zlatan snackade med sin nya tränare under en träning och sa att han inte kunde spela det spelet som laget spelade. Efter snacket så undrade Zlatan vad som hade hänt för tränaren pratade inte och inte ens kollade på honom längre efter det. Zlatan tänkte att tränaren sprang ifrån sina problem. Han pallade inte se dem i ögonen och det gjorde allt bara värre. Jag känner igen mig så mycket, i Zlatans tränare. För Jag ville inte se mitt problem med dyxen och det blev bara värre, jag mådde bara sämre och sämre. Så att få motivationen att gå ut med det i sådana lägen där man kan det gjorde det mycket lättare och jag började känna en lättnad.

Men det går också att göra liknelsen till hur vi med dyx har det i skolan. Många lärare vill inte se individens problem, för det betyder problem och mycket mer jobb för läraren. Men egentligen ska inte våra kunskaper mätas i hur snabba vi är med språket. Alla skolor och lärare borde ha alternativa utlärningsmetoder. Inte bara för oss med dyx, utan alla borde få välja hur dem lär sig bäst. Finns det bara ett sätt och man är dålig på det är ju betyget i fara och mer än G brukar lärare inte sätta på muntliga prov, vilket är ett så dåligt sätt att se på elever med dyx.

Det som nämns i boken på sidan 104 tycker jag också är mycket intressant ur ett dyx perspektiv:

"I mitt rum satte jag upp bilder på Ronaldo. Ronaldo var mannen. Inte bara för överstegsfinterna och målen i VM. Ronaldo vara lysande på alla nivåer. Han var en sådan som jag ville bli. En kille som gjorde skillnad. De svenska landslagsspelarna, vad var det? Där fanns ingen superstar, ingen det snackades om i världen. Ronaldo var min hjälte och jag studerade honom på nätet och försökte få in hans rörelsemönster, och jag tyckte att jag blev grym. Jag dansade fram med bollen."

Jag tänker att det är viktigt att man har någon man ser upp till, någon man har som förebild. Visst man kan ha flera stycken men jag tror det är viktigt att ha någon i livet som står en nära. Jag tror det blir mycket bättre då.

Att ha något man brinner för, något man gillar att göra tror jag också är viktigt. Jag vet av egna erfarenheter att det allmänna självförtroendet som alla människor bär på byggs av saker man gillar att göra. Zlatan hade fotbollen och höll på med det, Niklas Hyland hade skateboarden som han fick av sin kusin och Pettermusiken. Jag har innebandyn och min alldeles egna gitarr. Innan lånade jag pappas men nu har jag fått en egen och min första låttext finns med i detta arbete senare. Det går lite att likna med Zlatans beundran för Ronaldo. Jag blir inspirerad av bra textförfattare och helt plötsligt vill jag skriva mer text och musik.

Zlatan skulle skriva på ett kontrakt. Personen som stod för kontraktet sa: "Det här blir bra, grabben. Vi kommer att satsa på dig och ettan blir en perfekt plantskola. Du får möjligheter att utvecklas".

Detta får mig att koppla till dokumentären jag är med i. Att Hyland säger att det bara kommer bli till min fördel, lita på mig, jag är som du. Så är det verkligen, plus att det är alltid kul att sticka ut lite extra. Detta har ökat mitt självförtroende men framförallt motivationen till saker och ting, det är så häftigt. Jag har till och med börjat fundera på att plugga vidare.

Att Zlatan skrev på kontraktet får mig att börja undra. Zlatan hade ju inte träffat den personen innan. Han visste inte vad som skulle hända om han skrev på.

Detta relaterar jag också till dokumentären. Första gången jag pratade med Niklas frågade han om jag ville vara med i en dokumentär. Först blev jag lite osäker. Jag visste ju inte vad det skulle innebära. Jag hade bara pratat med Niklas en gång. Efter att ha pratat med honom mer och lärt känna honom så blev jag mer och mer säker på att jag ville vara med.

I början av Zlatans karriär när han blev intervjuad av media så sa han: "Det finns bara en Zlatan" och "Zlatan är Zlatan". Det han säger är sant. Det finns faktiskt bara en Johanna som är jag och det är jag. "Var dig själv alla andra finns redan".

Jag tror själv att motivation gör att man blir bättre på det man håller på med inklusive läs- och skrivning och blir man bättre så höjs självförtroendet och tränar man mer så blir man ännu mer motiverad. För vad hade Zlatan varit enbart med sin talang för fotboll? Ingenstans tror jag.

Rydaholmsmetoden

När man frågar sig vilken metod som är bäst, är det enda rimliga svaret att det beror på" Ingvar Lundberg, professor emeritus och initiativtagare till Bornholmsmodellen.

Vill man läsa mer om metoder står det mycket i Martin Ingvars bok "X – en liten bok om dyslexi". Och som sagt en av metoderna han tycker är bäst är Rydaholmsmetoden.

Rydaholmsmetodens grundtankar är enkel och tydlig struktur, enkelt material, korta och intensiva arbetspass, fokus på avkodningen och automatiseringen, framsteg görs synliga, långsiktighet. Grundaren till Rydaholmsmetoden är specialpedagogen Carl-Erik Petterson. Han kom på denna metod och säger att den på ett avgörande sätt ökar elevens automatisering vid läsning. Metoden vänder sig till elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Metoden går ut på att lära sig det man redan kan. Träningen går ut på att automatisera läsförmågan. Man tränar bara på avkodning, man kan bara ha en sak i huvudet, därför gör man just detta. Det finns inget innehåll och det är för att det ska bli lättare att fokusera på avkodningen. När hjärnan är automatiserad då kan man fokusera på att ta in innehållet.

Automatiseringen är viktigast, det är det som är nyckeln, säger grundaren Carl-Erik Petterson.

Materialet är enkelt. Det består utav listor med bokstäver, stavelser och ord. Eleven jobbar effektivt i 20 minuter hos en lärare med denna metod. Man tar först ett papper med bara bokstäver och läser det, sen tar man ett annat papper med tvåstaviga ord och sen ännu ett med 3-4 ord. Detta jobbar man med så läsningen blir automatiserad, efter en tid så går man vidare och då läser man med flerstaviga ord och nöter in det. Läraren följer elevens läsning med en penna och sätter pennan vid varje ord och detta tempo ska vara ett snäpp under elevens nivå så att eleven knuffas uppåt och känner att den kan det här.

Jag själv testat just nu denna metod 3 gånger i veckan med en speciallärare i skolan. När jag övat under en tid så har jag kunnat läsa orden och bokstäverna hyfsat snabbt. Vi har sen tagit tid på en av böckerna jag övar ur. Resultatet har blivit bättre från varje gång. Detta visar att det i alla fall går framåt även om jag inte direkt känner det själv när jag läser andra texter. Men jag har inte kommit upp i tillräckligt högt läshastighetsvärde ännu, så kanske blir det bättre snart om jag fortsätter gör framsteg.

Nackdelen med metoden tycker jag är att läraren och jag måste boka upp oss minst 3 gånger i vecka och då räcker inte skolans resurser till alla som har olika behov. Jag tycker det borde finnas fler specialpedagoger som kan utföra den här och andra metoder. I Rydaholmsmetoden övar man som sagt på att automatiseringen ska sitta. Det är jag med på, men efter att jag själv har kommit till tvåbokstaviga ord så blir jag trött, jag måste koncentrera mig mycket och jag tror att det gör att jag inte orkar hålla uppe koncentrationen och jag blir trött i huvudet.

Jag vet inte heller om denna metod funkar på äldre människor som har dyx men jag tycker att det är värt ett försök, men man måste nog ha motivationen och vara inställd på att det är jobbigt. Det är inte alltid kul att bara öva något som inte har någon mening och i detta menar jag att man läser ju inga texter eller så. Vad jag vet helt säkert är att man måste testa och försöka och funkar inte detta provar jag något annat, för jag vill så gärna bli av med mina värsta problem. Till ett mycket högt pris.

Tack vare att jag gör detta arbete, kan jag också förstå lite bättre vad jag övar på och varför och om Rydaholmsmetoden funkar på oss som är lite äldre. Självklart gäller det också här att känna sig motiverad.

Starka och svaga sidor hos dyslektiker

"Hurra jag är inte dum. Jag har dyslexi" Så säger läraren Ulrika Ekman i boken "Knäck koden".

Att ha dyx kan ha både för och nackdelar. Fördelarna kan vara att man utvecklar andra sinnen som t.ex. att man minns väldigt bra det man hör någon berätta eller hört någon läsa. Att se i "bilder" så att säga, gör att man minns mycket lättare. Jag kan känna att när jag ser en bild så kan jag t ex koppla bilden till det svåra ordet jag inte fattade eller att jag hör det svåra ordet och hittar på en bild till, hoppas ni fattar. Helt enkelt jag tänker i bilder och det är ett sätt att komma ihåg saker lättare. Att höra är också väldigt bra och en sida hos mig själv som jag utvecklat mer och mer. För när man är dyslektiker så utvecklar man andra sinnen som man kan använda sig av "istället" för att läsa och skriva.

Det är också så att när jag t ex är på en lektion så måste jag använda mig av många olika sinnen. För om man inte hinner läsa hela texten i en uppgift, måste man med dyx försöka förstå ändå genom att lägga ihop vad läraren säger, med vad kompisarna frågar, med t ex rubriker, ingresser och sammanfattningarna i böckerna. Men jag försöker också tolka läraren på olika sätt för att förstå om detta är en viktig fråga som kommer på provet eller inte. Sen är det ju lätt hänt att man trivs lite bättre på de praktiska lektionerna, som i musiken t ex där man blir som alla andra på något sätt. I alla fall om man är okey på musik.

För Niklas Hylands del, se bilaga 1. Så hittade han som vuxen något han var bra på och där man inte behövde läsa och skriva så mycket. Han började som radioreporter där han intervjuade folk.

Han visste vad han ville med intervjuerna och sen var det bara att sätta sig ner och började klippa ihop ljudet och pratet han hade spelat in. Det gick lika fort för honom som för andra reportrar att göra detta, och han blev snabbt bättre till och med bättre än många som hade jobbat med detta i flera år. Detta är ett bevis för att man utvecklar andra sinnen och att det finns starka sidor hos oss med dyx också. När man inte behöver bli bedömd för hur man läser och skriver är man ju som alla andra. Kanske är det därför jag tycker så mycket om sport och blivit bra på det. Jag konkurrerar i sport på samma villkor som alla andra. Problemet med skolan är att den är så fixerad på att vi ska lära oss allt genom att läsa, men det där har jag ju redan varit inne på.

I TV-serien "Dysleksi – blind, blåst och bortgjord" intervjuade Niklas Martin Ingvar och frågar just om det finns en fördel att vara dyslektiker.

Martins svar är att det finns en distinkt fördel och det är att man lär sig väldigt snabbt att fatta sammanhang. För att kunna vara med i sociala sammanhang räcker det inte med instruktioner. Man måste fatta snabbt. Man använder sig därmed ofta av associationstekniker. Väldigt många blir väldigt skickliga på att läsa av sammanhangen. I boken "Mina bästa sidor är ordblinda" står det t.ex. i en text av Erik Winqvist att 35 % av toppcheferna i USAs 100 största företag har dyx.

Nackdelarna kan vara att man har svårt att hinna med och läsa textremsan på tv:n. Då kan det också bli svårt om man ska ut på bio eller se på en film hemma hos en polare för att man känner att man inte hänger med i filmen. Sen när filmen är slut och man diskuterar den efteråt så är man helt utanför. I sådana här lägen så läser jag det jag hinner och försöker sen skapa mig en uppfattning av vad filmen handlar om genom att titta på bilderna.

Läser man långsamt så är det inte kul att läsa överhuvudtaget. Då kan det hända att man knappt läser några böcker eller dagstidningar och på detta sättet blir det lätt att man tappar ordförrådet och att man inte hänger med i samhället. I detta går jag väldigt mycket till mig själv, för jag har ett otroligt litet ordförråd och jag är inte så allmänbildad som en del kanske räknar med, och detta har jag tappat sen tidig skolålder.

Man kan se det som två cirklar hos oss med dyx. En god cirkel och en ond cirkel.

I den goda cirkeln tänker du såhär:

Det är jobbigt att läsa och skriva.

Därför gör jag det varje dag.

När jag gör det blir det lättare att läsa och skriva.

Självförtroendet ökar när det går bra.

Det blir ännu lättare att läsa och skriva.

I den onda cirkeln tänker du såhär:

Det är jobbigt att läsa och skriva.

Därför låter jag bli.

När jag låter bli att läsa och skriva blir det ännu jobbigare när jag väl gör det.

Självförtroendet sjunker när det går dåligt.

Det blir nästan omöjligt att läsa och skriva

Saker som dyslektiker behöver

"Låt barnen få använda dator så mycket de vill" Martin Ingvar Professor och Hjärnforskare

Som dyslektiker bör man tänka på vissa saker mer än vad andra kanske inte behöver göra för att orkar en dag i skolan (och hemma i vardagen).

- **SOVA ORDENTLIGT**
Att sova hjälper både att hålla uppe arbetsminnet och koncentrationen.
- **HA TYST OMKRING SIG**
Många av oss med dyslexi hjärnor blir lätt störda om vi har störande ljud runt omkring. Blir vi störda så gör vi en massa annat och struntar i att läsa och skriva.
- **HA GOTT OM TID**
De delar i hjärnan som har hand om ord, ljud och bokstäver är inte lika snabba om man jämför med dem som inte har dyslexi. Det kan därför ta upp till 4 gånger så lång tid för en dyslektiker att ta till sig en text. Å andra sidan när texten sitter, så sitter den väldigt bra.
Om man vet dettas kan man ju försöka se till att ha gott om tid. För en sak är helt klart för mig. Stress gör mig sämre.
- **FÅ UPPSKATTNING**
När man går i skolan kan det lätt vara så att man jämför sig med klasskamrater. När de klarar någonting som är lätt och man som dyslexare inte gör det så blir det lätt att man tappar självförtroendet.
Då jag är så van att alltid vara dålig i det som har med läs och skriv att göra så är det så jobbigt att aldrig få höra att man är bra. Jag tror ofta jag är dålig innan jag ens har börjat med skoluppgifter. Jag fattar inte, kan jag säga innan jag ens har hört första ordet. Beröm är så viktigt, glöm aldrig det.
- **TIDIGA ÅTGÄRDER**
Kanske det viktigast av allt ändå är tidiga åtgärder. Kan man inte läsa efter 4 terminer i skolan så måste man ordentligt kolla upp detta. 4 av 5 barn går att hjälpa till ett bättre skolliv genom rätt träning i rätt ålder. Niklas Hyland tycker att man ska träna svenska ungefär som man pluggar engelska. D.v.s. höra, läsa, översätta, stava glosor för eleven lagom svårt. Andra förespråkar t ex Bornholmsmetoden och jag kör just nu Rydaholmsmetoden.

Det viktiga är ändå att man tränar och får känna framsteg tror jag. I boken "Knäck koden" uppmanar man läsaren att "se upp med smarta barn, som lär sig texten utantill" men också med t ex "snälla flickor som inte ber om hjälp" eller "se upp med uppfinningsrika barn, som säger - sådant man kokar mat med, istället för kastrull". Alla de här exemplen säger också en del om att det är lätt att missa dyx barn om man inte är uppmärksam som lärare.

När jag läser meningarna om att se upp med smarta barn osv. Jag tänker då att så kan det vara idag också, vid vissa tillfällen. Meningen "snälla flickor som inte ber om hjälp", får mig att tänka tillbaka till mellanstadiet. När läraren satt vid katedern. Då man ibland var tvungen att gå fram dit om man ville ha hjälp. Jag minns det som om att det vore igår. Jag gick fram 1 gång, 2 gånger och 3 gånger. Sen vågade jag inte gå fram mer. Jag tänkte att jag hade gått fram för många gånger. Undrade då vad de andra skulle tycka. Jag struntade i att gå fram, hoppade över uppgiften och gjorde det jag kunde själv.

- PLANERING

Att planera är viktigt, för i längden klarar man inte att ha så mycket i huvudet och tänka på vad som ska göras och vad man ska göra. Skaffa en stor kalender, och styr upp vecka för vecka och månad för månad så kommer det kännas mycket skönare. Självt har jag målat om en dörr i mitt rum till kalender. Detta har fått mig att se veckorna tydligare, minskat min stress och framför allt gett mig möjlighet att strukturera upp mig. Tidigare blev jag hela tiden "överraskad" att det plötsligt kom ett prov.

I undersökningsmaterialet har jag letat ut ett antal korta tips som jag vill dela med mig av:

Tips från rapparen Petter:

- Läs det du tycker är kul och bry dig inte om, om du inte förstår allt som står. Huvudsaken är att du läser.
- Skriv det du tycker är kul. Gillar du fantasy, skriv fantasy. Gillar du rapp, skriv rapp. Strunta i om du stavar fel. Huvudsaken är att du skriver.

Till skolan säger Petter – bryt traditionerna och våga se varje barn som unikt.

Tips från Mats Myrberg:

- Leta efter böcker som fångar läslusten – helst redan på första sidan. En bra bok ska väcka nyfikenhet.
- Om du läser sådant som du är intresserad av så klarar du kanske svårare texter än annars.

Tips från Emelie 11 år (sidan 111 i knäck koden):

- Förstora texten, då går det lättare att läsa.
- Läs inte för svåra böcker, då tröttnar man lätt.
- Sätt ett papper över texten du inte ska läsa eller gör ett långt hål som ett fönster på pappret, säger jag. För då koncentrerar man sig just på meningen man ska läsa och inte stör sig av all annan text eller att inte ögonen hoppar lika lätt.
- Lyssna på ljudbok och häng med i texten i boken medan du lyssnar.

Mina egna tips handlar om att våga. Våga fråga! Det har jag fått höra av varje lärare jag har haft och det stämmer verkligen.

Man kommer mycket längre genom att våga. Låtsas inte om som att du kan och förstår om du inte gör det utan säg att du inte förstår så blir det bäst.

Från Niklas Hyland har jag tagit till mig bland annat följande: Om man ändå är dålig på att läsa och skriva så öva upp ordförrådet för det är till sist iallafall talet man måste kunna bäst och det är det som är viktigast. Öva också på arbetsminnesträning. Det kan man göra genom att säga olika tal i följd och sen upprepa siffror för siffror t.ex. baklänges och träna tills du kan minnas minst 10 siffror på raken. Lagg sen ribban högt och sök dig till världar där du känner att det här skulle jag vilja göra. För den som brinner för någonting hittar hela vägen fram.

För många bra tips vill jag rekommendera "Knäck koden" eller att läsa detta arbete riktigt ordentligt ☺.

Ha en målbild och var inte rädd för ditt handikapp

"Ordlekar är överskattade. Vad är det som är kul med att uttala plåt-termos som plåtter-mos" Eva Funk prisad folkbildare och själv dyxare.

Att ha mål är viktigt. Att ha mål för oss dyxare är jätte viktigt. Utan mål är det som att gå på en tråkig rak väg utan slut och det är jätte trist eller hur! Gör skolan verkligen sitt bästa för alla individer? Jag tycker det känns som vissa elever, speciellt dyslektiker ofta inte känner sig hemma i skolan på grund utav att man kanske inte klarar av det som andra gör. Då behöver man anpassa skolan så att barn med dyx känner sig hemma. Ge kunskap om barnets problem, ge kunskap om vad dyx är.

I och med detta så kanske barnet också vågar använda de hjälpmedel som gör det lättare att klara skolan och behöver inte känna att folk undrar varför hon har t ex den där CD-skivan eller läsdatorn. Utifrån mig själv så tycker jag att sådant är jobbigt men sen när folk fått reda på att jag har dyx så är det mycket skönare, för då kan jag göra det som passade mig. Här nedan ser ni min första poptext. Den skrev jag på ren inspiration tack vare filmteamet som följer mig den här terminen.

Att leka med språket för att t ex få klart en låt med text till musik är ett tips på målbild. En annan har jag tagit från idrottens värld där man hela tiden försöker förbättra sina svaga sidor, samtidigt som man övar på sina bästa sidor.

Niklas Hyland intervjuade 2008 den dåvarande högskoleministern Lars Lejonborg. Han säger att elever som behöver särskilt stöd för att lära sig att läsa, skriva och räkna har rätt att få det. Lejonborg säger att de har varit inne på tankar om att skriva in det i skollagen. Då har föräldrarna en juridisk möjlighet att stämma kommuner som inte lever upp till detta. Jag vet inte om dessa lagar är klubbade i riksdagen ännu, men det låter ju ganska rimligt tycker jag.

Här är min låttext: (Musik se och hör bilaga 3.)

Vers 1

Jag öppnade en bok, jag såg ut som en tok. För jag fattade ingenting och jag såg mig omkring. Jag skriver ibland, sen så hoppar jag i land. För jag kämpar och slåss med bokstäver förstås.

Ref

Det kom ett filmteam, det kom personer, som ville hjälpa mig.

Jag blev förvånad, jag börja tänka, sen blev jag superglad.

Vers 2

Jag misslyckas en del, men jag struntar väl i det. Jag ger aldrig upp, för jag ställer mig upp. Jag övar och står i, det tar min energi, jag ger aldrig upp, för jag ställer mig upp.

Ref

Det kom ett filmteam, det kom personer, som ville hjälpa mig. Jag blev förvånad, jag börja tänka, sen blev jag superglad.

Det kom ett filmteam, det kom personer, som ville hjälpa mig. Jag blev förvånad jag börjar tänka, sen blev jag superglad.

Så här tänkte jag när jag skrev texten:

Vers nr 1 handlar om att jag tycker det är jobbigt att läsa och skriva och jag kämpar och slåss med detta. Refrängen handlar mer om att bli motiverad och sedd. Vers 2 handlar om att misslyckas men att inte ge upp, dyxen tar min energi men jag måste kämpa, jag kan inte bara ge upp för att jag har dyx utan jag ger aldrig upp.

Olika personer som diskuterar kring dyx och dyxare

"Det enda jag kan prata är småländska" Ingvar Kamprad, dyxare och ägare till IKEA.

I Niklas Hylands intervju med Hjärnforskaren Martin Ingvar så säger Martin att "dyslektiker har ett språk som är rikt på bilder". "De kan göra bilder av det som pågår väldigt snabbt och flytande". "De har ett sätt att förklara detta språkligt som är väldigt intressant". Det är häftigt att en så kunnig person kan se sådana sidor hos oss dyxare. Uppenbart har skolvärlden mycket att lära sig ännu.

Mats Myrberg specialpedagog som också är intervjuad av Niklas säger att "läs- och skrivkunnigheten är en färskvara". När du läser eller skriver räcker det inte med att läsa och skriva om sitt favoritämne. Man måste läsa sådant som utmanar sin förmåga, säger Mats Myrberg.

Högläsning i helklass är en dålig pedagogik. "Ungarna svettas om de har läs- och skrivsvårigheter och inte blir man bättre på att läsa för att man läser högt för klassen". De räknar ut när det är deras tur och vad de ska läsa. Sen pluggar de intensivt in just sin mening och uppfattar inget annat". Så här var det för Niklas när han gick i skolan. Läraren viste att Niklas var svag, så den där lätta meningen visste Niklas att han skulle få. Då satt han och övade in den meningen och sen när det var hans tur så läste han ändå fel för han var så spänd, även fast det var en lätt mening. Så högläsning i helklass tycker jag personligen att man bör undvika. Däremot fungerar högläsning utmärkt i en situation med två personer, säger Mats och det håller jag med honom om.

Människor som kompenserar sin dyx med framgångsrika strategier lär sig också att hantera många andra saker. En förklaringsmodell är att dyxen gör dem kreativa, säger Mats Myrberg.

Själv tror jag många lärare har problem med att förstå att kunskap och läs- och skrivning inte behöver sitta ihop. Det är bara det att det syns såväl på oss dyxar när vi skriver eller läser.

Egna tankar och sammanfattning

"Livet är viktigare än att stava rätt" Johanna Gustafsson Taberg april 2012

Så här står det i skollagen om dyx:

I lagarna som handlar om skolan nämns inte längre läs- och skrivsvårigheter eller dyx. Istället talar man om "elever i behov av särskilt stöd" och "elever som har svårigheter" och där ingår elever med läs- och skrivsvårigheter.

"I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen". (SL 1 kap. 4§)

Alltså behöver utbildningen inte se lika ut för alla. Den som behöver extra stöd ska få det.

I Skolverkets "Allmänna råd för arbete med åtgärdsprogram" står det att det är viktigt att:

- *tidigt uppmärksamma tecken på att eleven behöver särskilt stöd*
- *vårdnadshavare tidigt får information om att deras barn kan vara i behov av särskilt stöd*

- *skolan skyndsamt utreder behov av särskilt stöd*

För en elev med funktionshinder är det skolans skyldighet att hitta och använda vägar som främjar elevens lärande. För en elev med dyslexi kan användningen av hjälpmedel som ordbehandlare, talsyntes, taligenkänningsprogram eller digital talbok vara ett sätt att anpassa undervisningen.

Det finns också en paragraf om särskilda skäl vid betygssättning

”Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt § 19 och 20 bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 6 eller 9. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.” (SL 10 kap.21 §)

Den så kallade undantagsbestämmelsen säger att läraren kan bortse från enstaka mål och kriterier när betyg ska sättas.

Om man har svårt att läsa och skriva kan det påverka elevens studier i stort, särskilt eftersom läsning är grunden till mycket av lärandet i svenska skolan. Då kan läraren bortse från de mål som ställer krav på läs- och skrivförmågan.

Skolan är skyldig att hitta och använda andra metoder att lära sig än genom läsning och skrivning. Datorer och ljudböcker är exempel på hjälpmedel som eleverna ska få använda. Också när elevens kunskap bedöms, till exempel på prov.

Skollagen säger mycket bra grejer tycker jag. Det är självklart att man ska bedömas efter sina kunskaper, men det största problemet är uppenbart inte löst, titta på mig. Hur kunde jag komma hela vägen till 3:an i gymnasiet utan att någon har slagit larm:

- Den här tjejen behöver stöd!
- Den här tjejen kan inte stava!
- Den här tjejen är inte dum, men ändå presterar hon inte på proven!
- Den här tjejen har svårt att hinna läsa texten och därför gör hon inte uppgifterna som alla andra klarar på lektionen!!
- Den här tjejen gömmer sig bakom sin mask!
- Den här tjejen verkar inte motiverad fast hon pluggar som ett svin!

Jag tycker inte det är så konstigt om många lärare tycker det är svårt att ge oss med dyx rätt typ av undervisning, men är det värt att förlora så många människor från framtida jobb och utbildningar för att de har dyx? Det kan ju inte vara meningen att man ska bli diskad bara för detta handikapp. Och är det värt att ge så många barn så stora problem som man får om man inte får hjälp med sin läs- och skrivning tidigt. Jag tror utan tvekan om jag hade fått hjälp tidigt så skulle mina problem varit så mycket mindre. Istället står jag här i 3.an med andan i halsgropen och vet inte om jag får godkända slutbetyg. Jag tänker också på alla allmänbildning jag missat för att all min energi har gått åt till att dölja att jag inte hunnit med. Det har blivit som en ond cirkel och nu står jag här och känner mig lurad.

Jag har haft många snälla lärare men som inte kunnat göra mig ledsen och låtit mig gå vidare trots att jag inte har haft kunskapen som egentligen behövts. Jag har också haft helt oförstående lärare som bara sett mig som en dålig skolelev. Jag vet inte vilket som är värst, men jag hoppas att detta ändrar sig i framtiden. Kanske kan det här arbetet hjälpa till på något sätt. Jag hoppas också att skolan ändrar sig i framtiden och att möjligheterna att lära sig olika saker blir fler. Jag vill inte bli särbehandlad, mer än att få lite mer tid på proven och att få välja på muntligt om det behövs. Jag tycker skolan ska erbjuda alla olika sätt att lära sig på. Några funkar bäst när de forskar, andra när de lyssnar och ser (som jag), och andra genom att läsa. Låt oss elever välja. Varför ska en klass ha typ 25 elever kan man också fråga sig. Ibland kan man väl vara 5 och ibland 150. Allt beror ju på hur intressant den som leder lektionen gör den och att man ligger på samma nivå som dom andra.

Jag spelar innebandy, och är något svårt då så tränar jag extra på det, men utan att glömma att utveckla även det jag är bra på. Det skulle funka i skolan också. Jag vill vara motiverad och ha ett mål.

Mitt rum hemma är ganska så stökigt. Jag känner att jag inte kan komma till ro att arbeta där vid skrivbordet i alla fall, jag känner att jag måste ha ordning där jag sitter. Så är det med skolan också. Jag behöver kunna koncentrera mig i skolan också, och snacka om stökig miljö.

En sak jag läst om i mitt undersökningsmaterial är att det för oss dyxare kan det vara tråkigt att surfa på internet, vara med på facebook och googla. Det håller jag inte med om. För jag tycker det är roligt att göra de här grejerna. Man lär sig läsa utan att man kanske märker det själv, för man är motiverad.

Att jag själv har dyx har jag skämts mycket för. Jag har haft så dåligt självförtroende på grund av detta.

Men efter att ha pratat mycket med Niklas Hyland och lyssnat mycket på den intervju jag gjorde med honom så har jag äntligen börjat fatta. Det handlar inte om vilka svårigheter man har som bestämmer vem man är. Jag har alltid varit tyst om dyxen och inte vågat berätta för någon. Jag har varit rädd för vad andra ska tycka. Men att jag nu har varit öppen med detta känns så skönt. Det är som att en stor sten fallit från mitt bröst.

Så mitt sista tips är att säga att man har dyx. Det är mycket värt och man ska inte gömma sig bakom det, det blir bara fel och man mår dåligt, det har jag gjort. Och när man ser artiklar som den jag lagt upp som bilaga 4 får man ju till och med lite hopp om framtiden. Rubriken både gillar och håller jag med om "Dyslektiker tänker mer logiskt".

Till sist

"I mitt företag skriver alla kort" Miljardären Bertil Hult, ägare av EF som har 25.000 lärare anställda världen över.

Det här arbetet började med att jag skrev till Niklas Hyland efter att ha sett hans dokumentärserie om dyx. Jag slutade mitt brev så här:

..."Jag skulle vilja ha lite tips av dig, hur man får bättre självförtroende, för mitt är sämst, verkligen i botten:(".

Resultatet av det brevet ser ni i detta arbete som jag är mycket stolt över.

Då det känns som en liten revansch efter alla misslyckanden i skolan.

Jag vill därför tacka Niklas för alla hjälp. Jag vill också tacka min mentor

Nicklas för allt stöd, mina klasskompisar för att de ställt upp på mig.

Ma och Pa vill jag tacka speciellt och hoppas att ni förstår att det inte är er jag är arg eller ledsen på om jag då och då råkat säga det.

Johanna Gustafsson

Ps

"Kommer du efter i lågstadiet är det svårt att komma igen. Du hinner inte i kapp de andra".

EFTERORD

Av Niklas Hyland om Johanna Gustafsson

Johanna är en socialt kompetent och smart person. Hon är motoriskt duktig och en tävlingsmänniska med idrottsmeriter. Hon tog körkort så fort hon fyllde 18 år och klarade teoriprovet direkt. Johanna är dessutom musikalisk och kan komponera både text och musik. Hon har inga problem med tider eller att hålla reda på sina saker och hon pluggar och sköter skolan lika mycket som alla andra.

Helt enkelt, Johanna skiljer sig inte speciellt mycket från andra smarta, roliga och trevliga tjejer och killar som går i 3:an på gymnasiet. Förutom att hon, p.g.a. av sin dyslexi, blivit väldigt orättvist behandlad och inte fått det stöd hon behöver sen hon gick i lågstadiet.

Det senaste exemplet på förnedrig kom så sent som här om dagen då en av lärarna i filosofi tar henne åt sidan och säger att hon borde hoppa över kursen och satsa mer på de andra ämnena. Jag frågar mig, vem har rätt att sänka en person som pluggar, försöker och vill och vars problematik man känner till. En 19-åringens självkänsla går snabbt ner till noll vid sådana tilltag och Johanna fick åter igen känna sig värdelös. Som lärare skulle jag istället frågat mig om jag har gjort mitt bästa och hur jag pedagogiskt kan göra mitt ämne mer lättåtkomligt även för dem som har svårt med orden.

Alla behöver göra framsteg, för vad är det annars för budskap du som lärare sänder?

Sen vill jag komma med några ytterligare tips till Johanna för till sist är det ändå dig själv det hänger på.

- Ta reda på **när funkar jag**, vad stressar mig och hur behöver jag ha det omkring mig för att göra bra ifrån mig.
- **Specialintresse svåra ord** – bestäm dig för att lära dig alla ord du springer på.
- Vad har jag för **tekniker när jag pluggar** – borde jag göra på något annat sätt – t.ex. stryka under text, skriva av text, göra stödord, göra om till muntliga presentationer etc. Använd sedan det som funkar när du ska lära dig nytt.
- **Släpp spåret "jag fattar inte"** lägg istället energi på att försöka förstå och vad du behöver för att förstå. Förkunskaper, verktyg och logiska förklaringar i ett bra berättarflöde t.ex.

Det kommer gå bra för dig, och du är en bra bit på väg och du kan gå hur långt som helst.

Referenser

Böcker:

Författarna och Sveriges Utbildningsradio (2010) *Mina bästa sidor är ordblinda.*

Gillberg, C & Ödman, M. (1994). *DYSLEXI, VAD ÄR DET?*. Borås: Natur och Kultur.

Lagercrantz, D. (2011) *JAG ÄR ZLATAN IBRAHIMOVIC*. Albert Bonniers förlag.

Lagerström, A. (2011). *KNÄCK KODEN, EN HOPPFULL BOK OM DYSLEXI*.

Madison, S & Johansson, J. (1998) *DYSLEXI, VAD ÄR DET? VAD KAN VI GÖRA?*. Bokförlaget: Kommunlitteratur.

Stadler, E. (1994) *DYSLEXI, En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Internet

<http://hem.passagen.se/ka.ho/vadardyslexi.htm>

http://www.tv4play.se/nyheter_och_debatt/nyheterna_sundsvall?title=han_forelaser_om_dyslexi&videoid=1133548

http://dyslexiforeningen.se/index.php?option=com_content&view=article&id=99&Itemid=55

<http://www.nsk.norsjo.se/SpecLarare/kannetecken.htm>

www.sli.se sen söker man på: blind blåst och bortgjord

<http://www.rydaholmsmetoden.se/>

Intervju

Niklas Hyland, 7 december i Stockholm

Bilaga 1

Intervju med Niklas Hyland

1. När och hur upptäckte du din dyslexi? Hur tog du det?

- Det är omöjligt att säga egentligen, men jag förstod nog att jag läste lite sämre än andra när jag gick i 2-3 klass. Det är väldigt svårt att fatta vad som är fel i och med att man fattade allt annat och så är man ändå lite sämre än dom andra. Så är det ju väldigt svårt att alltså förstå. Är det såhär för de andra också? eller är det bara jag? Så där någonstans, 2-3 klass så förstod jag att jag inte var så bra på att läsa.

2. Blev det lättare efter att du fått reda på vad som orsakat svårigheterna? Hur var det innan du fick reda på det?

- Min mamma var lärare så vi konstaterar nog det här ganska kvickt då där i 3-4 klass. Men på den tiden trodde alla att sånt där mognar bort och det växer bort. Så det möttes liksom med en slapp attityd. Det var inte så farligt, men det var däremot ganska pinsamt att vara barn i skolan och läsa högt till exempel på en lektion, det är ju fruktansvärt. Den lärare som låter en läsa högt i ett klassrum borde ju ha stryk. För om man inte har bättre känsla än så, att det är ganska jobbigt och man utsätts för rätt hård press speciellt då som dyslektiker. Jag har ju nästan alltid förstått och vetat, sen har jag ju liksom fått diagnos, men det gjorde jag ihop med tv programmen. Men det var ju mer för att visa på hur det egentligen ligger till.

3. Fick du några anpassade läromedel eller liknande i skolan? Vilket funkade bäst?

- Aldrig, på min tid fick man inga anpassande läromedel. Varför inte då?

- Jag tror inte folk brydde sig. Dyslexin, var man inte duktig på att läsa då skulle man göra något annat tyckte man på den tiden.

Vad sa lärarna?

- Jag vet inte, jag fick väldigt mycket röda streck och mycket bockar i kanten på allt jag gjorde. Så dess har jag taskig handstil så dom såg ju inte håller vad jag skrev så man blev ju betraktad som ganska dålig på ganska mycket på grund utav förmågan att sen skriva ner det och sen svara på det. Det var inte så att jag fick längre tid på skrivning.

Men kunde du inte göra det muntligt?

- Nae, det var rent förbjudet. Samtidigt så handlar det väldigt mycket om att man ska kunna saker och vi har olika tid på oss att kunna saker. Så i slutändan måste jag se till att jag blir hyfsat på att läsa. Det hjälper ju inte med alla hjälpmedel. Det är klart man ska få längre tid på sig under tiden, men man tävlar ju ändå med alla om dom jobben man vill ha och man tävlar med alla andra om betygen osv. Man måste också kämpa, man måste också ge järnet, man kan inte ge upp bara för att man är dyslektiker, man kanske får jobba lite mer. Men andra sidan när jag jobbar lite mer med en text, jag läser långsammare en någon annan, så kanske jag njuter mer av att läsa en text. Jag kanske tycker det är roligare och jag kanske kommer ihåg det bättre det jag har läst. Det är ju viktiga aspekter i läsning som man kanske lätt glömmer för man tror att hastigheten är det enda som är avgörande, men det är det ju inte. När Jan Guillous böcker kom så ville jag väldigt gärna läsa dom så jag tryckte mig igenom dom under årens lopp. Lust är ju väldigt viktigt, lust att göra saker, lust att lära sig saker, lust att veta och det får man ju om man hittar rätt böcker. Läsa, det är bra att läsa.

4. Hur ser du på skolan för dyslektiker om du kollar på skolan idag och jämför när du gick?

- Jag tror det är ganska uselt idag också, men punktvis är det mycket bättre, här och var är det bättre. Man får hjälpmedel men inte över allt. Alla förstår inte att man har problem och inte i tid. För det viktiga är att upptäcka den. Det viktiga är att om man inte kan läsa efter 4 terminer i skolan eller skriva, så är det ju någonting som är fel det och då måste man få specialundervisning och hjälp i tidigt skolålder så att man inte går och väntar på att det ska mogna bort. Man ska bara på, man ska kunna det där. Men som sagt det finns för lite specialpedagoger och framförallt tror jag att lärarna kan för lite om läsa o skriva. Lära ut att läsa är ingen lätt historia och om dom inte har någon sådan utbildning med sig från lärarhögskolan, hur gör dom då om någon verkligen har problem att lära sig?

5. På vilket sätt skulle du hjälpa en som går på lågstadiet idag som har dyslexi?

- Jag skulle verkligen sitta en kvart om dagen, tvingade varje dag och inte på skoltid, inte på vanlig lektions tid för då missar man så mycket. Jag gick på läsklinik när jag gick i 3:e klass men då fick jag gå på svenska lektionerna och vad innebär det? jo att jag tappar jätte mycket kunskaper i svenska för att jag gick ditt och traggla på en mycket enklare nivå. Jag är ju intresserad av svenska, jag är inte dålig på svenska, jag är

dålig på stava och läsa men jag är inte dålig på svenska. Så dom satte mig på dom lektionerna och det gjorde ju att jag missade jätte mycket baskunskap som hade varit jättebra att ha med sig. Till exempel att man övar som på engelska att man har en text med ord som du ska lära dig varje gång. Du läser texten, förklarar vad den handlar om och förstår det och sen att du tränar in och stavar orden tills du kan dom, 3-5 ord per gång vore ju inte så konstigt om man lärde sig. Sen kanske man inte alltid kommer ha kvar allt men en hel del kommer man ju ha kvar. Det tror jag är ett jättebra sätt, även i vuxen ålder, det är ju aldrig försent, 20 minuter per dag.

6. Hur utvecklade du din studieteknik? Fick du hjälp? På vilket sätt pluggade du när du pluggade som bäst?

- Jag vet inte men jag hade en brorsa som var rätt duktig i skolan. Han hade ju understrykningspennor och han lärde sig anteckna och han lärde sig ta ut det viktigaste i en text. Det tror jag är viktigt, så att man snabbt kan förstå helheten och sen att man kan gå in mer på det viktigaste. Det vill säga, man kan läsa ingressen och sen kan man faktiskt läsa slutet och sen läsa alla rubriker och sen första meningen och sen sista meningen i varje stycke. Det finns sätt som man faktiskt kan få kunskapen. För att komma ihåg det man läst så kan man börja med arbetsminnestränning. Då blir man snabb i hela huvudet. Förmodligen tränar man upp dom delarna i hjärnan. När man läser en text och tar ut det viktiga så kan man alltid ställa: hur, var, varför, vem, när. När man har med sig detta och ställer dessa frågorna så har man väldigt stor nytta utav det i allt man gör. Det är dom här sakerna en text berättar om. Detta kanske inte har så mycket med dyslexi att göra men såna här knep är ju viktiga då, som studietekniken.

7. Har dyslexin påverkat ditt arbete du håller på med? Om det har det: På vilket sätt? Och hur gör du för att det ska fungera bättre?

- Jag jobbar ju med det jag gör förmodligen för att jag är dyslektiker. Jag hittade någonting som jag var bra på där jag inte behövde läsa och skriva så mycket samtidigt så skriver och läser jag hela tiden för det är en del i mitt jobb. Men liksom, jag började som radioreporter och då började jag intervju folk och då var jag lika dålig på att intervju som du, ännu sämre. Jag visste vad jag ville med intervjuerna det var inte så svårt och så satte jag mig ner och så började jag redigera i ljudet. På den tiden klippte man i band och tejpad ihop allting och det var jag väldigt bra på redan från start och redigera intervjuer. Då förstod jag att jag var rätt

bra att höra och inte genom att läsa saker och när jag började klippa mina intervjuer så gick det väldigt fort och dom blev jättebra. Jag klippte mycket bättre än många reportrar som hade jobbat i massa år. Då förstod jag att det här är min grej. Idag så gör jag tv-program och ibland skriver texter och det har jag blivit rätt bra på. Som dyslektiker så har jag lärt mig att skriva kort, jag är väldigt bra på att säga mycket men med få ord. Jag fick min första mac dator på 80-talet och helt plötsligt blev allt snyggt när jag skrev. Så det är mina arbetsredskap egentligen, datorn så det ser snyggt ut och ljudet istället för texten.

8. Jag känner att jag har fått dåligt självförtroende på grund av dyslexin, känner du någonting sådant? Hur ska man stärka självförtroendet? hur gör du för att stärka ditt?

- Så här är det bara glöm inte det, alla har dåligt självförtroende på ett eller annat sätt. Alla är rädda och förskräckta och tycker massa konstiga saker så är det ju ett väldigt mänskligt drag att ha dåligt självförtroende. Om man t.ex. åker vatten skidor eller slalom så kanske man har värsta bästa självförtroendet eller att man inte märker av det i det läget. Att läsa en text högt när man är dålig på det då är det klart att det ger ju en dåligt självförtroende, men det är ju inte ditt självförtroende som är dåligt egentligen, utan det är ju din teknik eller just den biten. Men det gäller ju att särskilja på sig själv och det man gör, t.ex. om man börjar säga: jag har ett problem, jag är långsam på att läsa och jag stavar för taskigt och har en ful handstil med andra ord jag är dyslektiker. Om man bara börjar säga så i nya sammanhang förutom när man ska söka jobb. Att förklara det för andra människor det är ju jättebra, det finns ju ingenting som gör det sämre att du talar om det, för annars går du ju ändå bara och bär på det. Så om man ska göra någonting med att skriva eller läsa, så ska man ju säga det direkt.

9. Har du lättare att stava eller att läsa eller är båda lika svårt? Hur gör du för att bli bättre?

- Desto mer jag skriver desto bättre blir jag. Har jag varit ledig en sommar eller ett par månader och sen ska börja jobba igen då är jag alltid rätt dålig på att stava och läsa men när jag har hållit igång ett tag så är jag nästa symptom fri. Det är det de handlar om, om man vill klara av det eller inte, det är att hålla på med det.

10. Vad har du för råd till mig som snart tar studenten? När jag ska in i arbetslivet?

- Nummer 1, jobba på ditt ordförråd. För att om du nu ändå är dålig på att stava och läsa så är ju talet det du har allra största nytta utav och det måste man då behärska istället. Nummer 2, träna ändå på att stava och läsa. Nummer 3, sök dig ändå, lägg ribban högt men sök dig ändå åt världar där du känner att det här skulle jag vilja göra. För den som brinner för någonting hittar ju hela vägen fram. Som dyslektiker är det ju ingen som gör nått för dig om du inte ber om det. Det är ingen som frågar om den ska rätta din text när du skrivit utan det är du som måste be om det. Det är ingen som går och tänker på mig att jag har ett problem eller att jag har ett problem, dom ser ju inte mig så.

Bilaga 2

Till dig som har dyslexi

Alla människor har starka och svaga sidor. Låt oss njuta av det vi är bra på och betrakta våra svårigheter med värme. Låt oss helt enkelt hylla våra styrkor och vara ömsinta mot våra svagheter. Så här till exempel:

Jag är duktig på att tala inför klassen.
Jag springer snabbt, snabbt.
Jag ritar bra.
Jag kan sy!
Jag vet allt om hästar.
Jag gör många mål i fotboll.
Jag sjunger starkt och rent.
Jag kan snickra.
Jag spelar gitarr ...
... och jag läser och skriver långsamt.

GÖR DIN EGEN LISTA:

Jag ...
Jag ...
Jag ...
Jag ...
Jag ...
Jag ...
Jag ...
Jag ...
... och jag läser och skriver långsamt.

*Med hälsning från
professor Mats*

Bilaga 3

<http://www.youtube.com/watch?v=g1FBGRmWJzE>

Vers 1

Jag öppnade en bok, jag såg ut som en tok. För jag fattade ingenting och jag såg mig omkring. Jag skriver ibland, sen så hoppar jag i land. För jag kämpar och slåss med bokstäver förstås.

Ref

Det kom ett filmteam, det kom personer, som ville hjälpa mig.

Jag blev förvånad, jag börja tänka, sen blev jag superglad.

Vers 2

Jag misslyckas en del, men jag struntar väl i det. Jag ger aldrig upp, för jag ställer mig upp. Jag övar och står i, det tar min energi, jag ger aldrig upp, för jag ställer mig upp.

Ref

Det kom ett filmteam, det kom personer, som ville hjälpa mig. Jag blev förvånad, jag börja tänka, sen blev jag superglad. Det kom ett filmteam, det kom personer, som ville hjälpa mig. Jag blev förvånad jag börjar tänka, sen blev jag superglad.

Dyslektiker tänker mer logiskt

22 maj 2007 kl 00:00, uppdaterad: 27 september 2007 kl 18:49

Dyslektiker är bättre på logiskt tänkande än jämnåriga utan handikappet. Det visar psykologen Gunnel Ingesson i sin doktorsavhandling från Lunds universitet.

–**Det verkar som** om dyslektiker har en visuell begåvning och ett kreativt tänkande som utvecklats. Man kan föreställa sig att de kompenserar att de har svårt att lära sig via text och ord, säger Ingesson, som undersökt 75 ungdomar som hade dyslexi.

När ungdomarna fick göra visuella tester låg de undersökta ungdomarna elva IQ-poäng över genomsnittet.

–**Det är svårt** att förklara resultatet. Det finns väldigt lite forskning än så länge, säger Ingesson.

 Rekommendera { 2

 Tweeta { 0

 +1 { 0

MIKAEL BONDESSON Reporter Nyheter
08-13 57 36 mikael.bondesson@svd.se

 Rekommendera { 2 Skicka

 Tweeta { 0
